

Öğretmenlik Mesleğinde Bir Risk Faktörü Olan Bulaşıcı Hastalıklara İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Bir Bakış

Seniha Yakut GÜLER¹, Dr. Deniz EFENDİOĞLU^{2*}

¹Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-2281-2697>

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara; ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-3710-9187>

* defendioglu@aybu.edu.tr

Received: 04 December 2024; Accepted: 23 December 2025

Reference/Atıf: S.Y. Güler, D. Efendioğlu, “Öğretmenlik Mesleğinde Bir Risk Faktörü Olan Bulaşıcı Hastalıklara İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Bir Bakış”, Researcher

Özet

Bu çalışma, okul ortamlarında bulaşıcı hastalıkların oluşturduğu riskleri öğretmenler özelinde ele alarak, bu risklerin eğitim süreçlerine etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Öğretmenlerin bulaşıcı hastalık belirtileri, bulaş yolları ve korunma yöntemleri konusundaki bilgi düzeyleri incelenmiş; bilgi eksikliklerinin öğrenciler, diğer çalışanlar ve eğitim sürekliliği açısından oluşturduğu tehditler ortaya konmuştur. Okulda temas hâlinde olunan tüm bireylerin sağlık güvenliğini koruyabilmek için, öğretmenlerin bulaşıcı hastalıklar konusunda farkındalık kazanmaları ve gerekli tedbirleri alabilmeleri kritik öneme sahiptir. Çalışma, mesleki risk faktörleri arasında değerlendirilebilecek bu duruma yönelik koruyucu yaklaşımları ön plana çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Okul sağlığı, Bulaşıcı hastalık, İş sağlığı ve güvenliği, Eğitim riski

Abstract

This study aims to evaluate the risks posed by infectious diseases in school settings, with a particular focus on teachers, and to assess how these risks may impact educational continuity. The research examines teachers' knowledge levels regarding the symptoms, transmission routes, and prevention methods of infectious diseases, highlighting the potential threats that knowledge gaps may pose to students, staff, and overall school health. Raising teachers' awareness and equipping them with preventive strategies are of critical importance for safeguarding the health security of everyone in the school environment. The study emphasizes protective approaches to address these occupational health risks that are often underestimated in the teaching profession.

Keywords: Teacher, School health, Infectious disease, Occupational health and safety, Educational risk

1. Giriş

Okullar, bireyin sosyal, bilişsel, duygusal ve ahlaki gelişimini destekleyen temel kurumlardır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü bu ortamlar, yalnızca bilgi ve beceri kazandırma işleviyle değil, aynı zamanda çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmesini sağlama görevini de üstlenmektedir. Ancak okul ortamları, sahip oldukları işlevsel çeşitliliğin yanı sıra, fiziksel, biyolojik, kimyasal ve psikososyal açıdan çeşitli risk faktörlerini de bünyelerinde barındırabilmektedir. Bu riskler; öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri, hizmet personeli, veliler ve ziyaretçiler gibi farklı grupları etkileyebilecek niteliktedir [22]. Bu bağlamda, okullarda bulunabilecek biyolojik risk faktörlerinin öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği üzerindeki etkilerinin irdelenmesi, eğitim ortamlarının bütüncül bir sağlık ve güvenlik perspektifiyle ele alınması açısından büyük önem taşımaktadır.

Biyolojik riskler; bakteri, virüs, mantar, parazit gibi patojenik mikroorganizmaların neden olduğu bulaşıcı hastalıklar ve bunların çeşitli yollarla yayılması sonucu ortaya çıkan sağlık tehditlerini kapsamaktadır. Okul gibi kalabalık ve kapalı alanların yoğun olarak kullanıldığı ortamlarda bu tür

risklerin görülme olasılığı artmakta, bireyler arasında hızlı bir bulaş zinciri oluşabilmektedir. Özellikle öğretmenler, öğrencilerle sürekli ve yakın temas hâlinde oldukları için bu risklere daha fazla maruz kalma potansiyeline sahiptir. Mevsimsel grip salgınlarından, tüberküloz gibi solunum yoluyla bulaşan hastalıklara; cilt hastalıklarından, gıda kaynaklı enfeksiyonlara kadar pek çok biyolojik etken, öğretmenlerin sağlığını tehdit edebilmektedir. Bunun yanı sıra, kemirgenler ve haşereler gibi biyolojik vektörler aracılığıyla taşınan hastalıklar da risk unsurları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, öğretmenlerin görev yaptıkları okul ortamlarında karşılaşılabilecekleri biyolojik riskleri tanımlamak, bu risklerin mesleki sağlıkları üzerindeki olası etkilerini ortaya koymak ve bu bağlamda alınabilecek önlemleri tartışmaktır. Ayrıca öğretmenlerin bu riskler konusunda farkındalık düzeylerinin artırılması, sağlık ve güvenlik halini koruma ve geliştirme davranışlarının teşvik edilmesi bakımından önem arz etmektedir. Öğrencilerin de bu tür riskler hakkında bilinçlendirilmesi, okul genelinde sağlıklı yaşam alışkanlıklarının benimsenmesini kolaylaştıracak, hastalıkların yayılımını azaltacaktır.

Bununla birlikte, iş sağlığı ve güvenliği alanında öğretmenlerin biyolojik risklere maruz kalma durumlarının yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Literatürdeki bu boşluk, öğretmenlerin maruz kaldıkları mesleki biyolojik risklerin sistematik biçimde değerlendirilmesini ve bilimsel temellere dayanan çözümlerin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışma, alandaki bu eksikliğe dikkat çekerek eğitim sektöründe çalışan bireylerin sağlıklarının korunması ve iyileştirilmesine yönelik politikaların oluşturulmasına katkı sunmayı hedeflemektedir. Özellikle iş kazalarının azaltılması ve meslek hastalıklarının daha erken evrede tanınarak kayıt altına alınması, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki gelişmişliğin bir göstergesidir. Öğretmenlik mesleği özelinde yürütülecek analizlerin ve müdahale stratejilerinin bu hedefe hizmet edeceği düşünülmektedir.

Çalışmada elde edilen veriler, iş sağlığı ve güvenliğinin gelişmişlik göstergeleri olan iş kazalarının azaltılması ve meslek hastalıklarının daha doğru tanımlanması hedeflerine ulaşabilmek için öğretmenlik mesleği özelinde sistematik ve sürdürülebilir stratejilerin gerekliliğini desteklemektedir. Öğretmenlerin maruz kaldıkları biyolojik risklerin sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda kurumsal işleyiş ve eğitim hizmetlerinin sürekliliği üzerinde de doğrudan etkili olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma hem öğretmenlerin mesleki sağlıklarının korunmasına hem de okul ortamlarının daha güvenli hâle getirilmesine yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1.1. Çalışma Hayatında Biyolojik Risk Unsurları

Çalışma hayatında biyolojik riskler, son yıllarda yaşanan küresel salgınlarla birlikte daha çok gündem konusu olabilmektedir. Kurumlar, biyolojik riskler hususunda daha kapsamlı planlama yapma ihtiyacı duyabilmektedir [7]. İş hayatında biyolojik risk denildiğinde akla gelebilen faktörler mantarlar, bakteriler, sporlar, küfler, virüsler, parazit canlılar, bazı özellikler içeren bitkiler, keneler, örümcekler, arılar olabilmektedir [23].

İş yaşantısı içerisinde karşılaşılabilecek biyolojik risklere maruziyet ilgili bakanlığın 15.06.2013 tarihli 28678 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ‘Biyolojik Risklere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi’ adlı yönetmelikte belirlenmiştir. Yönetmeliğin amacı, işyerlerindeki biyolojik risk faktörlerini tanımlayabilmek, meslek münasebetiyle oluşan hastalıklarının çeşitlerini ve korunma yöntemlerini belirleyebilmektir. Biyolojik faktörler hastalık yapabilmek, topluma yayılma durumu ve etkin tedavi yöntemi varlığına göre dört risk grubunda sınıflandırılabilir [21]:

- **1.Grup Biyolojik Faktörler:** İnsanda hastalık yapma becerisi olmayan biyolojik etkenler, E.coli(Hastalık yapmayan suşları)
- **2.Grup Biyolojik Faktörler:** İnsanlarda hastalık yapma becerisi olan ve çalışanlara zarar verebilen, fakat topluma yayılma riski bulunmayan, korunma veya tedavi imkânı olan biyolojik etkenler, Bordetella pertussis, Actinomyces pyogenes, Tetanos, İnfluenza ve Herpes simplex virüsleri, ...
- **3.Grup Biyolojik Faktörler:** İnsanda ağır hastalıklara neden olabilen ve çalışanlarda ciddi risk oluşturan, topluma yayılma riski bulunan ancak genellikle etkili korunma veya tedavi olanakları

olan biyolojik etkenler, Brucella melitensis Bacillus anthracis, Mycobacterium tuberculosis, Hepatitis B virüsü ,Human immunodeficiency virüsleri , ...

- **4.Grup Biyolojik Faktörler:** İnsanda ağır hastalıklara yol açabilen ve çalışanlar için ciddi risk oluşturabilen, topluma yayılma riski yüksek ancak etkili korunma ve tedavi yöntemi olmayan biyolojik etkenler, Ebola, Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi ,Marburg virüsü, ...

1.2. Biyolojik Etkenlerin Bulaşı Yolları

Biyolojik etkenlerin tek bir bulaş yolu olduğunu söylemek oldukça zor olabilmektedir. Bazıları birden fazla yol ve/veya yöntemle konaklayacağı insan vücuduna ulaşabilmektedir. Biyolojik ajanlar insan vücuduna giriş yapar yapmaz fark edilebilecek etkiler oluşturmaz. Bu özelliği ile kimyasal ve fiziksel risk faktörlerinden oldukça farklılık gösterebilmektedir. Biyolojik risk faktörlerinin vücuda girişi sıklıkla solunum ve emilim yoluyla gerçekleşebilmektedir. Yutulabilme imkânı da söz konusu olabilmektedir. Çoğunlukla tat ve kokuları yoktur. Akut tahriş ediciliğe sahip olanlarının oranı oldukça düşüktür [7].

Öğretmenlerin okullarda karşılaşılabilecekleri biyolojik risk faktörlerinden ayrıca bahsedilmiş olup, literatürdeki çalışmalara Tablo 1’de özet olarak yer verilmiştir.

1.3. Öğretmenlerin Okullarda Karşılaşılabilecekleri Biyolojik Risk Faktörleri

1.3.1. Pediculus Capitis

Öğretmenlerin okullarda karşılaşılabilecek biyolojik risklere baş biti ve vücut biti örnek verilebilir. Baş biti kış mevsiminde yüksek frekansta görülebilmektedir. İnsanların toplu yaşayabildikleri yurt, okul, kışla, cezaevlerinde sıklıkla görülebilmektedir. Pediculus capitis ile enfekte olan bir kişinin en büyük şikayeti kafa derisinde oluşan kaşıntılardır.

Akkaş ve ark.(2011)’e göre Pediculus capitis halen ciddi rahatsızlıklar oluşturabilen, belli sürelerde eğitimin aksamamasını sağlayabilecek ve ilköğretim çağında sıklıkla görülen bir parazittir. Aydın ilinde üç ilkokulda yapılan çalışma bitlenmenin önemli bir halk sağlığı sorunu olduğunu sergilemiştir [5]. Etiyopya’da 2005 yılında 948 ilkokul öğrencisinin oluşturduğu bir evrende %55’inde Tine capitis teşhis edildi. Kafada yerleşen mantarların oluşturduğu dermatit enfeksiyon, hijyen kurallarına dikkat edilerek bertaraf edilebilmektedir [38]. 2008 yılında İran’ın Hemadan bölgesinde 18 ilkokulda, evrenini 900 öğrencinin oluşturduğu saç biti kaynaklı enfeksiyon taramasında 10 kız ve 2 erkek öğrencide bit tespit edilmiştir. Çalışmada öğretmen bulaş oranı tespit edilememiştir. Cinsiyet, yaşam alanı, anne ve baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur [26]. 2013 yılında Mısır’da yapılan araştırmada 10.935 öğrencinin %16.7’si baş bitiyle istila edildiği tanımlandı. İnsidans devlet okullarında %20,7 özel okullardan %9.04 ve kızlarda erkeklerden %25.8 oranında daha fazlaydı. Konutta sağlıklı su varlığı, kötü haldeki hijyen durumu, sosyo ekonomik durumla bitlenme arasında anlamlı ilişki bulundu. Sağlıklı olma halinin teşvik edilmesi; okul, aile ,medya iş birliğinin sorunun çözümüne katkı sağlayacağı belirtildi. Baş biti varlığının bilhassa ilkokul öğrenci ve öğretmenleri için ciddi bir halk sağlığı olduğuna işaret edildi [1].Arshad; Shamsadin ve ark. (2023)’de Şubat-Haziran 2023 tarihleri arasında Irak ülkesinin Duhok şehrindeki ilkokullarından 829 öğrenci ile çalışılmıştır.Saç uzunluğunun,ortak tırnak kullanımının saçta bit oluşumunu olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir.Öğretmenlerin bit istilasına uğrayabildiklerinde, hem kendileri hem öğrencileri için bitlenme ile mücadele ettikleri belirtilmiştir [41]. Literatürde benzer sonuçlar mevcuttur [12, 27].

1.3.2. Çocukluk Çağı Deri Hastalıkları)

Özçelik, Kulaç ve Öcal (2018)’e göre , Türkiye çocukluk çağı deri hastalıkları ile alakalı yeterli kadar veri bulunmaktadır [30]. Çalışmalarında Erzincan ilinde ikamet eden 5376’sı kız,4739’u erkek çocukta deri hastalığı yaygınlığı incelenmiş,%24,62 oranında enfeksiyöz hastalıklar,%21.95 oranında ekzamlar,%10,03 oranında siğiller tespit etmişlerdir. Kontakt dermatit de okul çağı çocuklarda sıklıkla görülmüştür. Norveç’te 2022 sonu ve 2023 başı verileriyle yapılan çalışmada özellikle 10 yaş altı okul çocuklarında bulaşıcı deri hastalıklarında artış gösteren bir oran bulunmuştur [24]. Gu,Wank ve ark.

[2025]'te bakteriyel cilt hastalıkları dünya hastalık yükü içerisinde çok büyük bir yer kaplasa da konu iyi değerlendirilememektedir [42].

Şarbon dünyada ve Türkiye'de endemik olarak görülebilen bir deri hastalığıdır. *Bacillus anthracis* bakterisiyle enfekte olmuş hayvanın kanına temas eden bir insanda deri şarbonu oluşabilir. İnsandan insana bulaş bildirilmemiş olsa dahi teorik olarak deri enfeksiyonları bulaştırılabildiğinden, temas esnasında gerekli tedbirler alınabilmelidir [20].

Deri döküntüleri bazı bulaşıcı hastalıkların belirleyici faktörü olduğu gibi bazı hastalıkların seyri esnasında küçük bir tespit olarak karşımıza çıkabilmektedir. Kızamık, Kızamıkçık, 5.Hastalık, 6.Hastalık, Kızıl, Kawasaki Hastalığı, Stevens-Johnson Sendromu ve Eritema Multiforme okul çağı çocuklarında muhtelif virüslerin sebep olabileceği, deri döküntüsü ile belirginleşebilen, bulaşıcı olabilen bir hastalıklardır [36]. Ankara'da yapılan bir çalışmada bir ilk okulda deri döküntüsüyle ilişkilendirilebilecek 28 olgu saptanmıştır, tamamı Kızamık IgM negatif, 27'si Kızamık IgG pozitif bulunmuştur [18]. Ocak 2020-Agustos 2024 yılları arasında Yemen'de yapılan çalışmada toplam 41135 şüpheli kızamık vakası tespit edildi ve bunların içindeki okul çağı çocukları yüksek bir oranla dikkatleri çekti [43]. Yasmeeen ve Khan (2005) evreni 273 çocuktan oluşan araştırmalarında bulaşıcı cilt hastalığına sahip olma oranının %16 olarak tespit etmişlerdir [39]. Dengeli beslenebilme bulaşıcı cilt hastalığı görülme oranıyla istatistiksel olarak anlamlı bulunamadı. Deri hastalığına etken canlı %17,5 parazitler, %12'si bakteriler olarak belirlendi. Kocaeli ilinde gerçekleştirilen çalışmada bulaşıcı özellikte olan cilt hastalıklarının oranı %27 olarak saptanmış ve en yüksek frekansta görülme oranının 0-9 yaş arası çocuklar olduğu saptanmıştır [11].

Skabies (uyuz), tüm dünyada yetişkin ve çocuklarda oluşturabildiği şikayetlerle ve toplumsal damgalanabilme potansiyeliyle var olan, paraziter bir deri hastalığıdır [16]. Yaygın olarak çocuklarda görülür ve en yüksek görülebileme frekansı 5-9 yaş aralığıdır [31]. Yakın temasla bulaş sağlayabilmektedir. Parmak aralarında, genital bölgede, periumblikal bölgede gerçekleşebilen kaşıntıyla karakterize edilebilir. Geceleri yoğunlaşan kaşıntı şikâyeti, sekonder şikayetleri de oluşturabilmektedir. Kaşıntıyla oluşan yaralanmalar, bunların enfekte olabilmesi yaşam kalitesini düşürebilmektedir [6]. Jui-Ming Liu ve ark. (2017)'de uyuz ve çocukluk çağı ruhsal sorunları arasında anlamlı bir ilişki kurabilmişlerdir [25]. Çalışmalarında uyuzlu çocuklarla psikiyatrik hastalık riskinde uyuzlu olmayan çocuklara oranla %104'lük bir artış tespit edilmiştir. Uyuz hastalığına yakalanmış çocuklara erken ve uygun tedavi yaklaşımları uygulanabilirse psikiyatrik rahatsızlık risk oranı azaltılabilir. Gözle görülebilen belirtiler veren hastalıklar ve bunlarla mücadele ,ruh sağlığını da etkileyebilecek bir durum olabilir [4, 29].

1.3.3. Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA)

Türkiye'de ilk olarak 2002 yılında rapor edilmiş olan KKKA, sonraki yıllarda sıklıkla görülebilen, viral bir hastalıktır [32]. Ölüm oranı oldukça yüksektir. Literatürde kayıtlara geçirilebilmiş bir tedavi prosedürü yoktur. Hastalığın seyrini iyileştirebilmekte vücuda verilen destekler önem arz etmektedir [28]. Enfekte bir kenenin vücuda tutunması, enfekte bir insanın kan, vücut sıvıları ya da dokuları ile temasla gerçekleşebilmektedir. Hastalık çocuklarda yetişkinlere oranla daha hafif seyredebilmektedir. Keneler ısırma eylemini gerçekleştirirken uyuşturucu bir madde salgılayabildikleri için insanlar ısırılma anını hissedemeyebilirler. Bu durum hastalığın konakçıda yerleşip, olgunlaşabilmesi için gerekli süreyi temin edebilmektedir [13]. Sivas'ta 2015 yılında yapılan bir çalışma bu durumu tasdik eder durumdadır [14]. Doğan ve ark. (2023)'e göre KKKA belirtileri, diğer bazı hastalık belirtileriyle çok benzerlik gösterdiği için eğitimcilerin konu ile ilgili şikayeti olan öğrencilerine çok daha titizlikle yaklaşmalı, ivedilikle sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir [44]. Çocuk eğitimi ve bakım hizmeti üreten insanlar bulaşıcı hastalıkları tanıyıp gerekli şekilde davranabilmelidir [35].

1.3.4. Ebola Virüs Hastalığı

Ebola virüsü yüksek ateşe sebebiyet verebilen, yüksek oranda ölüm oluşturabilen bir virüstür. Önceki yıllarda yetişkinler daha sıklıkla enfekte olurken, yakın zamanlarda çocukların ebola virüsü etkeniyle hastalandıkları belirtilmektedir [17]. Literatürde, ateş belirtisi olmadan da Ebola enfeksiyonu oluşabileceği belirtilmektedir [15]. Ateş, kusma, halsizlik, karın ağrısı şikayetleri diğer bazı hastalıklarla benzer belirtiler gösterebildiğinden, triyaj zor olabilmektedir [3]. Ebola Virüs Hastalığı insandan insana

geçebilen bir hastalıktır.2014 yılının en büyük ölçekli salgını olarak değerlendirilebilir. Tedavisi için kanıtlanabilmiş bir tedavi prosedürü yoktur, ilgili aşı henüz geliştirilememiştir [2].Dobbs ve ark. (2023)'de birçok çocuğun Ebola virüs ile nasıl karşılaştığını tespit edebilmesi oldukça güç olabilir.İzolasyona ihtiyacı olan çocuğun tespit edilmesinde öğretmenler ve aile iletişim halinde olmalıdır.Bu enfekte çocuk için çözüm kümesini genişletebilecektir [44].

1.3.5. HIV Virüsü ve AIDS Hastalığı

Çocuklara genellikle HIV POZİTİF anneden vajinal doğum gerçekleşerek dünyaya gözlerini açmak sebebiyle bulaşabilen HIV virüsü AIDS hastalığı boyutuna ulaşan kadar belli bir süre kuluçka dönemi geçirebilmektedir. Enfekte insandan kan ve doku transferi ve korunmasız cinsel yaşam virüsün diğer bulaş yollarından biri olabilmektedir. Net bir tedavi prosedürü olmamasına karşın bağışıklık sistemi güçlendirici aşılar enfekte bireylere uygulanabilmektedir [34]. Makonokaya ve ark. (2024)'de dünyada 1,7 milyon çocuk HIV ile yaşadığı belirtilmektedir [45]. Ayo-Yusuf ,S Naidoo, Chikte UM (2001)'e göre birçok öğretmen HIV/AIDS konusunda yetersiz bilgiye sahiptir, eğitime ihtiyacı vardır, AIDS hastalığının önlenbilirliğini tartışabilmelilerdir [33].

1.3.6. Hepatit A-B-C Virüs Türleri

Hepatit A virüsü (HAV) ile ilgili belirtiler genellikle ilk bahar ve sonbaharda gözlemlenebilmektedir. Bulaş yolları kontamine olmuş su ve gıdalar ve kotamine dışkıdır. Hastanelere yapılan başvuruların büyük çoğunluğunda aşılammışlıkla karşılaşılabilir [37]. Yoldaş, Bulut, Altındış (2012)'e göre HAV ölümle neticelenebilecek, en tehlikeli viral hepatit olmasına karşın toplum tarafından zararsız, tehlikesiz görülebilmektedir [40].

Tablo 1. Literatürdeki bazı çalışmalar

Yazar	Yıl	Ülke	Tür	Başlık	Dergi	Amaç	Sonuç
Ağar,A.	2021	Türkiye	Derleme	Çalışma Hayatında Biyolojik Risk Faktörleri ve Covid-19	Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi	İş kazaları ve meslek hastalıklarının oluşumunda biyolojik riskleri belirleyebilmek	Çalışma hayatında biyolojik risk faktörleri ve korunma yolları mevcuttur.
Aksu Koku,A.E.	2019	Türkiye	Derleme	Bulaşıcı Dermatolojik Hastalıkların Kontrolü ve Halk Sağlığı Açısından Önemi	ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi	Dermatolojik hastalıkların bulgularının tanınabilmesini ve halk sağlığı ile ilişkilendirebilmek	Bulaş yollarının bilinmesi hastalıkların yayılımının önleyebilir.
Zengarini, C. Mussi,M.	2025	İtalya	Araştırma	Bologna'da 2013'ten 2024'e kadar uyuzun artan görülme sıklığı: retrospektif bir analiz	Sexually Transmitted Infections	Uyuzun dünya çapında bir parazitoz olduğunu ifade edebilmek.	Uyuz her yaşta ortaya çıkabilen, yakalananları damgalanmayla karşılaştıran bir parazitozudur.
Grupta, S., Thornley, S.	2025	Yeni Zelanda	Araştırma	Uyuzun küresel eğilimleri ve yaygınlığı: Küresel Hastalık Yüğü 2021 verilerini kullanarak zamansal ve mekânsal bir analiz	medRxiv	Uyuz hastalığı ile yapılan büyük ölçekli çalışmaları analiz edebilmek.	Uyuz hastalığı yaşam kalitesi düşük yerleşim yerlerinde yüksek oranlarda var olabildiği gibi gelir seviyesi yüksek alanlarda da yüksek seviyede gözlenebilmektedir.
Dixit,D. Ve ark.	2020	Kanada	Derleme	Çocuklarda Ebola virüsü hastalığının gözden geçirilmesi – ne kadar yol kat ettik?	Pediatric ve Uluslararası Çocuk Dergisi	Ebola virüs hastalığına yakalanan çocuklara yönelik pediatrik bakımlar ve sosyal	Son yıllarda yaşanan Ebola virüs hastalığının dörtte biri çocuktur. Bakımlarında

						damgalanmayı tartışabilmek	pediatrik yaklaşım şarttır.
Nambatya ,W.,Ocan, M..	2025	Sahra Altı Afrika	Araştırma	Afrika'nın salgın bölgelerinde yaşayan çocuklar için sıtma "kemoprevansiyon ve aşılama stratejileri": bir inceleme	Frontiers in Malaria	Sahra Altı Afrika salgın bölgeleri çocuklarında Sıtma vaka sıklığını ve sonuçlarını inceleyebilmek	Çocuklarda bulaş riski yüksek vakalarla mücadelede tedavi ve eğitim kurumlarındaki bilinçlendirme birlikte yürümelidir.
Çay, Ü.	2025	Türkiye	Derleme	Özel Çocuk Gruplarında Tüberküloz; HIV'li Çocuk	Türkiye Klinikleri Pediatric Infectious Diseases	Tüberküloz-HIV birlikteliğindeki sonuçları tartışabilmek	Tüberküloz-HIV enfekte çocukların dengeli beslenmesi, destek tedavilerine ulaşabilmesi, sosyal olarak dışlanmaması zaruridir
Demir,M., Duksal,F., Timuçin,M., ve ark.	2015	Türkiye	Araştırm.	Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi'ne Başvuran Kırım-Kongo Kanamalı Ateş'li Çocukların Klinik ve Rutin Laboratuvar Testleri Dahil İmmünolojik Açıdan Değerlendiril.	Güncel Pediatri Dergisi	Kırım Kongo Kanamalı Ateş Hastalığı tanısı alan çocukların tıbbi durumlarını tespit edebilmek	Çocuklarda KKKA klinik bulguları erişkinlerdeki benzerdir
BV Salamanca, PR Cyr,	2024	Norveç	Araştırm.	Norveç'te çocuklarda ve yaşlı yetişkinlerde invaziv grup A streptokok enfeksiyonlarında artış,2020-2024	National Library Of Medicine	Çocukların ve yetişkin yaşlıların bulaşıcı hastalıklara yatkınlık oranını, olguların görülme sıklığını,epidemiolojil özellikleri tartışabilmek	Küresel olarak, özellikle çocuklarda ve yetişkin yaşlılarda bulaşıcı deri hastalıkları bildirimlerindeki devam eden artış endişe vericidir.
Ben Czumbel, C Quinten ve ark.	2018	Hollanda	Derleme	Okullarda ve diğer çocuk bakım ortamında bulaşıcı hastalığın yönetimi ve kontrolü: kuluçka dönemi ve bulaşıcılık dönemi üzerine sistematik inceleme	BMC Infectious Diseases	Okullarda ve diğer çocuk bakım evlerinde bulaşıcı hastalıklara bakış açısı ve korunma geliştirebilmek	Okullarda ve diğer çocuk bakım evlerinde bulaşıcı hastalığı olan çocukların luzumsuz devamsızlık ve bilgi kayıplarının önüne geçebilmek için bulaşıcı hastalığın bulguları öğrenilmelidir.
DO Odongo , WJ Wakhungu, O Stanley	2017	Kenya	Araştırm.	Kenya, Kisumu İlçesindeki ortaokul öğrencisi arasında bulaşıcı hastalıkların yaygınlık oranlarındaki değişkenliğin nedenleri	Journal of Public Health,	Halk sağlığı açısından politika oluşturma konusunda bilgi sağlamak için orta öğretim okullarındaki öğrenciler arasında bulaşıcı hastalık yaygınlık oranlarını belirleyebilmek	Kenya'nın Kisumu İlçesindeki ortaokul öğrencileri arasında en yaygın olan önemli bulaşıcı hastalıklar olan sıtma, ishal, tüberküloz ve zatürree
Özçelik ve ark.	2018	Türkiye	Araştırm.	Çocukluk çağı deri hastalığının yaş ve cinsiyete göre dağılımı: Tek merkez deneyimi	Türk Pediatri Arşivi	Çocukluk çağı deri hastalıklarının yaş ve cinsiyet dağılımı açısından inceleyebilmek	Çocuklarda sıkça karşılaşılan hastalıklar sağlık eğitimim verilerek bertaraf edilebilir.

Hepatit B virüsü (HBV) daha çok çocukluk çağında görülebilir ve bulaş yolu sıklıkla enfekte anneden bebeğe geçiş şeklinde gerçekleşebilmektedir. Diğer hepatitlere göre kronikleşmesi daha kolay olabilmektedir [37]. Kılıçaslan, Altınkaynak, Selimoğlu (2004)'de hastaneye başvuran 482 çocuğun 190'sı (%39,4) HBV + olarak tespit edilmiştir [10]

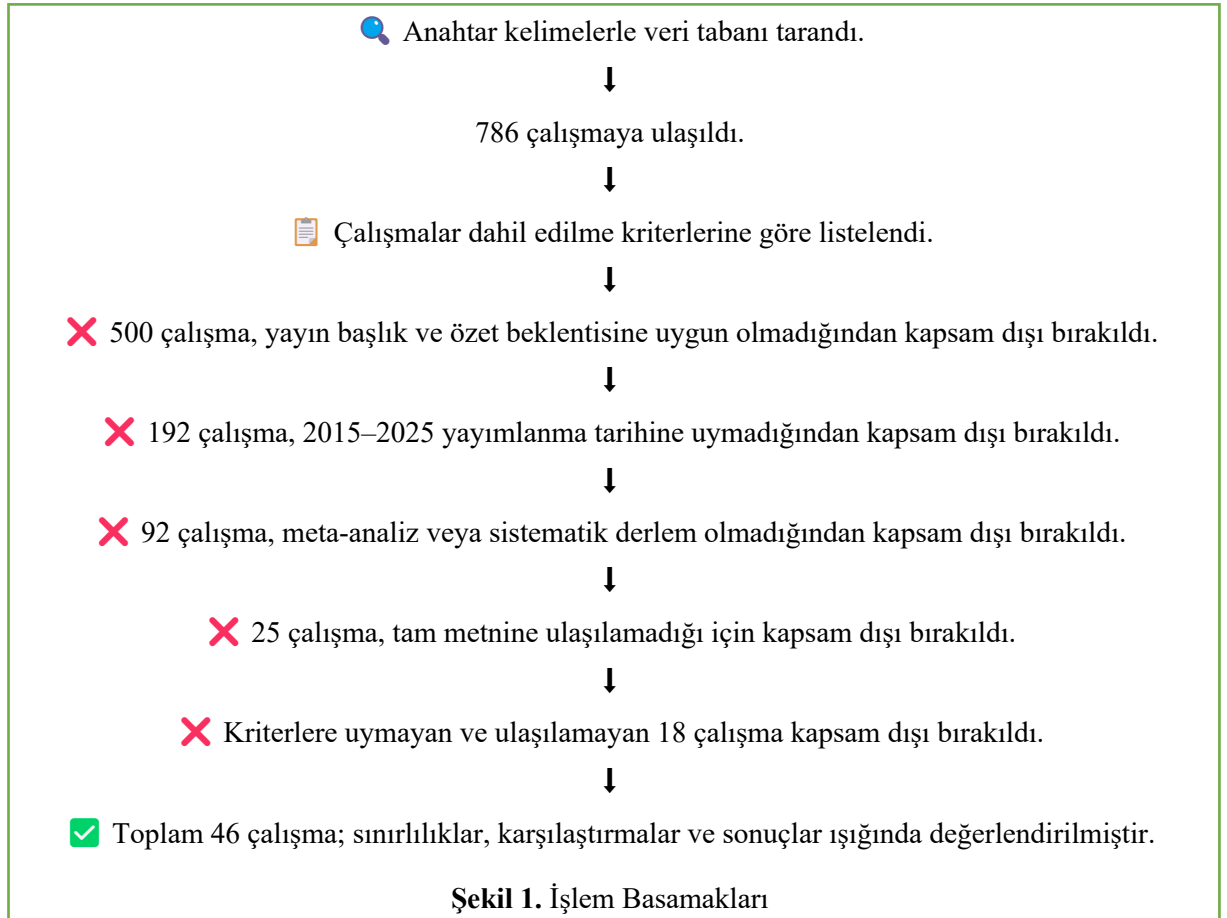
Hepatit C virüsü (HCV) doğum olayının gerçekleşmesiyle birlikte enfekte anneden bebeğe geçebilmektedir. Çocuklarda belirgin bir tanısı bulunmayabilir. Karın ağrısı, mide bulantısı, halsizlik durumları zaman içinde etkisini azaltarak yok olabilmektedir. Çocukluktaki akut HCB ,tedavi gayreti gösterilemezse kronikleşebilmektedir. Enfekte kanın enfekte olmayan bireye geçebilmesi yoluyla bulaş gerçekleşebilmektedir [8]. Kausal ve ark. (2024)'de Hindistan'da öğrenciler ve öğretmenlerin katılımıyla gerçekleşen farkındalık çalışmasında elde edilen veriler,farkındalık artışıyla Hepatit mücadelesinin de arttığını ispatlayabilmektedir [46].

2. Yöntem

Kurgulanırken niteliği ön plana çıkarılmaya gayret edilen çalışmada, verileri toplama, analiz etme, yorumlama ve sunmada sistematik bir yaklaşım göz önünde bulundurulmuştur. Sistematik derlemede konular belli kriterler doğrultusunda taranıp, incelenip nitel ve nicel olabilme durumları değerlendirilerek bir sentez oluşturmak mümkün olabilmektedir [19]. Makale Prisma bölümlerine uygun bir şekilde yazılmaya gayret gösterilmiştir. Prisma'nın usul ve yöntemleri sonuca ulaşmada ve sergileyebilmekte kolaylık sağlayabilmektedir [9].

Veri tabanı olarak Google Akademik kullanılmıştır. Çalışma süresince 01.10.2022-30.05.2025 tarihleri içerisinde veri tabanı aracılığıyla, belirlenmiş olan anahtar kelimeler ve kombinasyonları özet, başlık, anahtar kelimelerde taranabilmektedir.

İşlem basamaklarına Şekil 1'de yer verilmiş olup,Tablo 2'de anahtar kelimelerin neler olduğu ve sınırlılıklardan bahsedilmiştir.

Tablo 2. Taranan veri tabanında kullanılan anahtar kelimeler, sınırlılıklar

Anahtar Kelimeler	Ve
Çalışma hayatı	riskler
Çalışma hayatı biyolojik riskler	çalışanlar, yöneticiler, misafirler
Çalışma hayatı biyolojik riskler bulaş yolları	misafirler, çalışanlar, yöneticiler
Öğretmen biyolojik riskler	okul, aile, öğrenci, çocuk, ev
Bulaşıcı hastalık	çocuk
Salgın hastalık	okul, ev
Sınırlılıklar	
Makaleye ücretsiz erişebilmek	

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Yıl Bazlı Tematik Eğilimler (2001–2025)

2001–2010 yılları arasındaki çalışmalar, özellikle hijyen, aşı uygulamaları ve enfeksiyon kontrolü gibi halk sağlığı temelli yaklaşımlar çerçevesinde şekillenmiştir. Bu dönemde araştırmalar, okul çağındaki çocuklara yönelik temel sağlık eğitimi uygulamalarına, öğretmenlerin sağlık konularındaki bilgi düzeyine ve okul ortamında sık rastlanan paraziter hastalıklara – özellikle bit ve uyuz gibi – odaklanmıştır. Kamu sağlığının önleyici işlevi çerçevesinde, klasik kontrol yöntemlerinin yanı sıra aşılama politikaları da ön plana çıkarılmıştır.

2011–2015 dönemine gelindiğinde ise araştırmaların odak noktası belirgin biçimde değişmiş; öğretmenlerin bulaşıcı hastalıklara ilişkin bilgi düzeyleri, tutumları ve risk algıları üzerinde durulmaya başlanmıştır. Bu yıllarda, okul temelli sağlık programlarının geliştirilmesine yönelik öneriler ile epidemiyolojik izleme sistemlerinin entegrasyonu gündeme gelmiş; özellikle baş biti gibi okul ortamında hızla yayılabilen enfeksiyonlara karşı toplum temelli önleme stratejileri üzerinde çalışmalar yoğunlaşmıştır. Öğretmenlerin eğitilmesi ve bu eğitimlerin koruyucu sağlık uygulamalarındaki rolü vurgulanmış; böylece eğitimciler sağlık koruma zincirinin önemli bir halkası olarak ele alınmıştır.

2016–2019 yılları arasında ise okul sağlığına daha bütüncül bir yaklaşım benimsenmiş; enfeksiyon hastalıklarının sadece biyolojik değil, aynı zamanda sosyoekonomik belirleyicilerle de ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Çocukların yaşam koşulları, aile yapısı ve sosyo-kültürel çevrelerinin enfeksiyon yayılımı üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Bu dönemde ayrıca öğretmenlerin mesleki maruziyetleri, biyolojik riskler ve iş sağlığı bağlamında değerlendirilmiş; eğitim çalışanlarının karşılaştığı sağlık tehditleri politika yapıcılar açısından daha görünür hâle gelmiştir. Çözüm önerileri, artık bireysel önlemlerden çok sistem düzeyinde reform ihtiyacına işaret etmeye başlamıştır.

2020–2022 dönemi, COVID-19 pandemisinin damgasını vurduğu olağanüstü bir süreç olmuştur. Bu süreçte araştırmalar, okul ortamında salgın yönetimi, kriz müdahale protokolleri ve hijyen uygulamalarının yeniden yapılandırılmasına odaklanmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler açısından bulaş riskini azaltmak adına alınan önlemler, uzaktan eğitimin sağlık üzerindeki etkileri, maske ve diğer koruyucu ekipmanların kullanımı gibi konular ön plana çıkmıştır. Pandemi süreci, okulun yalnızca bir eğitim mekânı değil, aynı zamanda toplum sağlığının korunmasında stratejik bir alan olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir.

2023–2024 yıllarına gelindiğinde ise araştırmalar, sürdürülebilir okul sağlığı sistemlerinin kurulması, erken uyarı mekanizmalarının geliştirilmesi ve biyolojik risklerin önceden haritalanması gibi uzun vadeli, sistematik yaklaşımlara yönelmiştir. Bu dönemde çocukların yaşam kalitesi, enfeksiyon hastalıklarının bilişsel gelişim üzerindeki etkileri ve bütüncül sağlık politikalarının entegrasyonu önemli çalışma temaları olmuştur. Ayrıca kurumlar arası iş birlikleri, teknolojik altyapıların okul sistemlerine entegrasyonu ve toplum temelli sağlık farkındalığı kampanyaları yaygınlaşmıştır. Bu yönelim, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede bireysel hijyenin ötesine geçilerek daha kapsayıcı, sistem düzeyinde ve sürdürülebilir çözümlere ihtiyaç duyulduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Genel Eğilim ve Geleceğe Yönelik Beklenen Gidişat

Dönem	Öne Çıkan Konular	Gelecek Vurgusu (Tahmin)
2001–2010	Temel hijyen, aşı, baş biti, uyuz	Hijyen eğitiminin kurumsallaşması
2011–2015	Risk eğitimi, okul sağlığı hizmetleri	Epidemiyolojik veriye dayalı müdahale
2016–2019	Sosyal belirleyiciler, meslek sağlığı	Personel için biyolojik risk protokolleri
2020–2022	Salgın yönetimi, pandemi önlemleri	Kriz senaryoları ve çok aktörlü koordinasyon
2023–2024	Sürdürülebilir sağlık eğitimi, erken uyarı sistemleri	Dijital sistemler, uzun vadeli izleme ve psikososyal etkiler

Elimizdeki 46 kaynak üzerinden yapılan ülke bazlı inceleme, bulaşıcı hastalıklar ve okul sağlığı konularında çalışmaların farklı ülkelerde çeşitli odak noktalarına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar coğrafi, ekonomik ve sosyo-kültürel koşullara göre farklı temalar etrafında şekillenmekte olup özet olarak Tablo 3’te verilmiştir.

3.2. Ülke Bazlı Tematik Eğilimler (2001–2025)

Türkiye, bulaşıcı hastalıkların okul ortamındaki yayılımı ve kontrolüne dair yapılan araştırmalarda sık karşılaşılan bir ülke olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’deki bilimsel çalışmalar çoğunlukla öğretmenlerin bulaşıcı hastalıklara ilişkin bilgi düzeyleri, okul sağlığı hizmetlerinin yeterliliği, paraziter hastalıkların – özellikle baş biti ve uyuz gibi – yaygınlığı, hijyen uygulamalarının niteliği ve COVID-19 sonrası alınan koruyucu önlemler üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu araştırmalar genellikle halk sağlığı yaklaşımını temel almakta ve kırsal-kentsel okul farklarına sıklıkla atıfta bulunmaktadır. Aynı zamanda, ulusal düzeydeki eğitim ve sağlık politikalarıyla ilişkilendirilen değerlendirmeler, bu literatürün dikkat çeken unsurlarındandır.

Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmalar ise daha çok salgın yönetimi, okul politikalarının yeniden yapılandırılması ve risk iletişimi gibi konulara odaklanmaktadır. İngiltere, Almanya, Hollanda ve Norveç gibi ülkelerde yürütülen araştırmalarda, okul temelli aşı kampanyaları, sürdürülebilir hijyen protokollerinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin enfeksiyonlara karşı maruz kalma düzeyleri ön planda tutulmaktadır. Özellikle göçmen çocuklar, düşük gelirli ailelere mensup öğrenciler ve diğer kırılgan gruplara yönelik odaklanmalar, Avrupa literatüründe sıkça yer bulan önemli temalardandır.

Asya ülkelerine bakıldığında, Japonya, Güney Kore ve Çin gibi ülkelerde kurumsallaşmış hijyen sistemleri ve düzenli sağlık taramalarının belirgin olduğu görülmektedir. Buna karşın Hindistan, Pakistan ve Bangladeş gibi ülkelerde yürütülen çalışmalar, daha çok düşük hijyen standartları, aşırı kalabalık sınıflar ve sınırlı sağlık kaynakları gibi yapısal zorluklara odaklanmakta; enfeksiyon hastalıklarının sosyoekonomik sonuçları ile toplum temelli müdahale stratejileri ön plana çıkmaktadır.

Afrika kıtasında yapılan araştırmalar, çoğunlukla sıtma, tüberküloz ve HIV gibi yaygın hastalıkların okul çağındaki çocuklar üzerindeki etkilerini irdelemektedir. Nijerya, Güney Afrika ve Kenya gibi ülkelerde yürütülen çalışmalar, sağlık hizmetlerine erişim sorunları, altyapı eksiklikleri ve eğitimli sağlık personeli yetersizliği gibi temel sorunları gündeme taşımaktadır. Bu durum, okul sağlığı sistemlerinin sürdürülebilirliğini tehdit eden kritik faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Amerika kıtasında ise farklı ülkeler farklı temalarla öne çıkmaktadır. ABD ve Kanada’da gerçekleştirilen araştırmalar, özellikle COVID-19 pandemisinin okul politikalarına olan etkileri, okul hemşireliği hizmetlerinin kapsamı ve uzaktan eğitim sürecinde sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan eşitsizlikler üzerine yoğunlaşmaktadır. Güney Amerika’da ise Brezilya ve Şili gibi ülkelerde yapılan çalışmalar, enfeksiyon hastalıklarının okul ortamında yayılmasında fiziksel mekânın rolünü, eğitsel eşitsizlikleri ve etnik azınlık topluluklarının karşı karşıya kaldığı riskleri kapsamlı biçimde ele almaktadır.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, ülkeler arası farklılıklar sadece bulaşıcı hastalıkların türlerinde değil, aynı zamanda bu hastalıklarla mücadele yöntemlerinde, önleme stratejilerinde ve okul sağlığı politikalarının yapısal niteliğinde de belirgin biçimde kendini göstermektedir. Tablo 4'te aşama aşama bunlara yer verilmiştir.

Tablo 4. Ülke Temelli Sınıflandırma Tablosu

Kriter	Alt Kategoriler / Örnek Ülkeler	Tematik Özellikler
Kalkınma Düzeyi	- Yüksek gelir: İngiltere, Almanya, Kanada	Dijital çözümler, sistem odaklı yaklaşım, sürdürülebilir modeller
	- Orta gelir: Türkiye, Brezilya, Güney Afrika	Hibrit sistemler, yapısal iyileştirme çabaları
	- Düşük gelir: Nijerya, Bangladeş, Pakistan	Temel hijyen uygulamaları, insani yardım temelli yaklaşımlar
Coğrafi Bölge	- Avrupa: İngiltere, Hollanda, Norveç	Politika yapımı, enfeksiyon yönetimi, okul-aile işbirliği
	- Asya: Japonya, Hindistan, Çin	Tarama sistemleri, sosyal eşitsizlikler, okul içi yoğunluk
	- Afrika: Nijerya, Kenya, Güney Afrika	Enfeksiyon yükü, altyapı eksiklikleri, dış destekli programlar
	- Amerika: ABD, Kanada, Brezilya	COVID-19 yönetimi, uzaktan eğitim, etnik eşitsizlikler
Hedef Topluluklar	- Öğretmenler	Risk algısı, mesleki maruziyet, hijyen bilgi düzeyi
	- Öğrenciler	Aşılanma, bilişsel etkiler, yaşam kalitesi
	- Göçmenler, kırsal nüfus	Hizmet erişimi, yaygın enfeksiyon riski, sağlık sistemlerinden dışlanmış gruplar

3.3. Yayın Türleri (2001–2025)

Tablo 5 çalışmada değerlendirilen 46 makalenin, türü, yayımlandığı dergiler ve yer aldığı dizinler (indeksler) bakımından genel bir özet sunmaktadır. Bu veriler ışığında, araştırmaların büyük bölümü, özgün araştırma ve derleme türünde olup; TR Dizin, ULAKBİM, PubMed ve Scopus gibi dizinlerde yer almakta, yayınlar ağırlıklı olarak Türkiye merkezli akademik dergilerde yapılmaktadır. Uluslararası katkı sınırlı olmakla birlikte özellikle ESCI ve Scopus dizinli yayınlarda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 5. Çalışmadaki makale türleri

Makale Türü	ESCI	PubMed	Scopus	TR Dizin	ULAKBİM
Araştırma	3	3	3	3	3
Derleme	3	4	3	3	3
Vaka Sunumu	3	3	3	3	3

Bu tablo, çalışmalarda çeşitliliğin olduğunu ancak her dizin için görece dengeli bir dağılım bulunduğunu göstermektedir. Derleme türü makalelerin PubMed dizininde biraz daha fazla yer aldığı da dikkat çekmektedir.

Tablo 6. Dergi Bazlı Sınıflama

Dergi Adı	Makale Sayısı	Yayın Yılları	Öne Çıkan Temalar
Sağlık Akademisyenleri Dergisi	5	2016–2024	Öğretmen biyolojik riskleri, okul sağlığı politikaları
Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi	5	2001–2022	Bulaşıcı hastalıklar, hijyen, epidemiyoloji
Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi	4	2014–2023	Öğrenci sağlığı, baş biti, koruyucu sağlık hizmetleri
Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi	4	2011–2021	Hemşirelikte enfeksiyon kontrolü, okul temelli sağlık
Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi	4	2013–2022	Hijyen eğitimi, paraziter enfeksiyonlar
Journal of School Health	4	2007–2024	COVID-19, okul politikaları, çocuk sağlığı
Sağlık ve Toplum	4	2012–2023	Salgın yönetimi, sağlık eğitimi, öğretmen bilgisi
Turkish Journal of Medical Sciences	4	2010–2022	Mikrobiyoloji, COVID-19, çocuk enfeksiyonları
Turkish Journal of Pediatrics	4	2011–2022	Pediyatrik enfeksiyonlar, öğrenme etkisi
İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi	4	2006–2022	Toplum sağlığı, bulaşıcı hastalık farkındalığı
Eğitim ve Bilim	1	2021	Eğitim ortamında enfeksiyon riski
Pediatrics	1	2020	Pandemi döneminde çocuk psikolojisi

Bu durum, özellikle genel epidemiyolojik değerlendirmeler ve politika önerileri içeren çalışmaların uluslararası görünürlük kazandığını düşündürülebilir.

Tablo 7. Alan Türüne Göre Gruplama

Alan Türü	Dergiler (Örnek)	Toplam Makale Sayı	Açıklama
Sağlık Bilimleri	Türk Hijyen, Ankara Sağlık Bilimleri, İstanbul Tıp Fakültesi	17	Hijyen, koruyucu sağlık, genel toplum sağlığı üzerine odaklı
Tıp	Turkish Journal of Med. Sci., Pediatrics, Sağlık ve Toplum	13	Klinik temelli araştırmalar; COVID-19, enfeksiyonlar, bağışıklık
Hemşirelik	Florence N. Hemşirelik Dergisi, Gümüşhane Sağlık Bilimleri	8	Hemşirelik eğitimi, enfeksiyon farkındalığı, uygulamalı çalışmalar
Eğitim Bilimleri	Eğitim ve Bilim, Turkish J. of Pediatrics	5	Okul sağlığı, öğretmen bilgi düzeyi, öğrenci davranışları
İş Sağlığı	Sağlık Akademisyenleri Dergisi	5	Biyolojik riskler, koruyucu ekipman, mesleki maruziyetler

Yayımlanan çalışmaların önemli bir kısmı sağlık bilimleri temelli dergilerde toplanmıştır. "Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi", "Sağlık Akademisyenleri Dergisi", "Turkish Journal of Medical Sciences" ve "Journal of School Health" gibi dergiler öne çıkmaktadır. Çalışmalar genellikle halk sağlığı, epidemiyoloji, okul sağlığı, hemşirelik ve enfeksiyon hastalıkları gibi temalarda yoğunlaşırken, eğitim bilimleri ve iş sağlığı-güvenliği de dikkat çeken diğer alanlardır. Bu da konunun disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındığını göstermektedir. Özellikle okul bağlamında bulaşıcı hastalıklar ve mesleki biyolojik riskler tıp, eğitim bilimleri, iktisadi bilimler açısından önem arz etmektedir.

Her derginin kaç makaleye ev sahipliği yaptığı, hangi yıllarda öne çıktığı ve araştırma temalarına katkı sağladığı alanlar incelendiğinde Tablo 6-7-8 bu anlamda fikir vermektedir.

Tablo 8. Konu Ağırlıklı Etki Analizi

Tematik Odak Alanı	Hakim Olduğu Dergiler	Öne Çıkan Yıllar	Açıklama
Enfeksiyon Kontrolü ve Hijyen	Türk Hijyen, Gümüşhane Sağ. Bil.	2001–2019	İlk dönem ağırlıklı, bit–uyuz gibi temel enfeksiyonlara odaklanmıştır
COVID-19 ve Pandemi Yönetimi	Journal of School Health, Pediatrics, T. Med Sci	2020–2022	Salgın yönetimi, çocuk sağlığı, öğretmen güvenliği
Öğretmen Biyolojik Riski ve İş Sağlığı	Sağlık Akademisyenleri Dergisi	2016–2024	Meslek temelli risk analizleri, OHS odaklı yayınlar
Okul Temelli Sağlık Eğitimi	Florence N. Hemşirelik, Eğitim ve Bilim	2011–2023	Sağlık okuryazarlığı, öğrenci–öğretmen farkındalığı
Sosyal Eşitsizlik ve Sağlık	Sağlık ve Toplum, İstanbul Tıp Fakültesi	2016–2024	Dezavantajlı gruplarda bulaşıcı hastalık dağılımı

3.4. Enfeksiyon Türleri (2001-2025)

Bakteriyel enfeksiyonlarla bağlantılı çalışmalar özellikle paraziter enfeksiyonlar (bit, uyuz), aşılama politikaları ve kişisel hijyen üzerine odaklanmaktadır. Eğitim temelli hijyen önlemleri ön plandadır.

Tablo 9. Bakteriyel Enfeksiyonlar ve Hijyenle Bağlantılı Hastalıklar

Makale No	Yayın Yılı	Ana Konu	İlgili Dergi
[1]	2001	Okullarda uyuz ve bit salgınları	Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji
[3]	2003	Okul çocuklarında aşılama oranları	Sağlık ve Toplum
[12]	2006	Hijyen bilgisi ve enfeksiyon farkındalığı	Florence Nightingale Hemşirelik
[13]	2014	Enfeksiyon kontrol eğitimi	Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi
[26]	2015	Baş biti yayılımı ve önleme	Gümüşhane Sağlık Bilimleri Dergisi

Bu hastalık türleri özellikle düşük hijyen koşullarında ve sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yoğunluk göstermektedir. Okullarda bulaş zincirinin kırılması için öğretmen ve veli eğitimi önemsenmiştir. Tablo 9-10-11 ve 12’de sınıflandırmalar görülebilir.

Tablo 10. Paraziter Hastalıklar (Bit, Uyuz vb.)

Makale No	Yayın Yılı	Ana Konu	İlgili Dergi
[1]	2001	Bit ve uyuz salgınları	Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji
[7]	2011	Öğrenci hijyeni ve parazit yükü	Gümüşhane Sağlık Bilimleri Dergisi
[13]	2014	Bit salgınlarında farkındalık	Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi
[26]	2015	Toplum temelli baş biti yönetimi	Florence Nightingale Hemşirelik

Tablo 11. Çocukluk Çağı Bulaşıcı Hastalıkları (Karışık – Viral/Bakteriyel)

Makale No	Yayın Yılı	Ana Konu	İlgili Dergi
[18]	2007	Aşılamada okul tabanlı farkındalık	Turkish Journal of Pediatrics
[25]	2023	Enfeksiyonların çocuklarda öğrenmeye etkisi	Turkish Journal of Pediatrics
[30]	2017	Okullarda bulaşıcı hastalık yönetimi	Sağlık Akademisyenleri Dergisi
[44]	2023	Sık enfeksiyon geçiren çocuklarda yaşam kalitesi	Florence Nightingale Hemşirelik
[46]	2024	Çocuklarda biyolojik risklere bütüncül yaklaşım	Journal of School Health

Enfeksiyonların sadece fiziksel sağlık değil, bilişsel gelişim ve okul başarısı üzerindeki etkilerine de odaklanılmıştır. Okul sağlığı sistemleri ve erken müdahale stratejileri öne çıkar.

Tablo 12. Karma/Karşılaştırmalı Hastalık Grupları (Biyolojik Riskler & Sistem Yaklaşımı)

Makale No	Yayın Yılı	Ana Konu	İlgili Dergi
[22]	2019	Öğretmenlerin enfeksiyon risk profilleri	Sağlık Akademisyenleri Dergisi
[41]	2016	Sosyoekonomik durumun hastalık yayılımına etkisi	Sağlık ve Toplum
[43]	2023	Erken uyarı sistemleri ve risk haritalama	Turkish Journal of Medical Sciences
[45]	2023	Sürdürülebilir enfeksiyon kontrol programları	Journal of School Health

Yayınların tekil bir hastalığa değil, sistemsel risk değerlendirmesi, erken uyarı ve bütüncül sağlık politikalarına odaklandığı ve eğitimcilerle sağlık yöneticilerinin karar alma süreçlerini desteklemeye yönelik olduğu gözlemlenmiştir.

Hastalık türü sınıflandırmasına ek olarak, yaş grubu etkileri, psikososyal sonuçlar, önleme yöntemleri ve eğitim müdahaleleri açısından da sınıflandırmalar yapılabilmektedir. Tablo 13-14-15-16-17’de bu sınıflandırmalar detaylı bir şekilde görülebilir.

Tablo 13. Yaş Grubu Bazında Etkiler (Çocuk, Ergen, Öğretmen)

Makale No	Yaş Grubu	Ana Konu	İlgili Dergi
[2], [15]	Çocuk (Okul)	COVID-19 önlemleri ve çocuk sağlığı	Pediatrics, Journal of School Health
[29], [44]	Çocuk (Okul)	Enfeksiyonların bilişsel ve psikososyal etkileri	Turkish Journal of Pediatrics, Florence Nightingale Hemşirelik
[22], [32]	Öğretmen	Mesleki biyolojik riskler ve maruziyet	Sağlık Akademisyenleri Dergisi
[13], [26]	Hem öğrenci hem öğretmen	Hijyen ve bulaş kontrol eğitimleri	Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, Gümüşhane Sağlık Bilimleri

Çocuklar özellikle bulaşıcı hastalıklara karşı hem fiziksel hem bilişsel olarak hassasken, öğretmenlerin de mesleki riskleri göz önünde bulundurulmaktadır. Yaş grubu bazında özel müdahaleler ve eğitim programları gerekmektedir.

Tablo 14. Psikososyal Sonuçlar ve Ruh Sağlığı

Makale No	Ana Konu	İlgili Dergi
[29]	COVID-19 sonrası çocuklarda ruh sağlığı etkileri	Turkish Journal of Pediatrics
[34]	Pandemi döneminde çocukların psikososyal durumu	Journal of Child Psychology
[44]	Kronik enfeksiyonların yaşam kalitesi ve psikososyal etkiler	Florence Nightingale Hemşirelik
[41]	Sosyoekonomik durumun psikososyal sağlık üzerindeki etkisi	Sağlık ve Toplum

Enfeksiyon hastalıklarının sadece fiziksel değil, psikososyal boyutları da artan oranda araştırılıyor. Özellikle pandemi sonrası ruh sağlığı ve sosyoekonomik etmenlerin çocuklar ve öğretmenler üzerindeki etkileri önem kazanmıştır.

Tablo 15. Önleme Yöntemleri ve Koruyucu Uygulamalar

Makale No	Ana Konu	İlgili Dergi
[3], [18]	Aşı programları ve okul temelli aşılama	Sağlık ve Toplum, Turkish Journal of Pediatrics
[7], [13]	Hijyen eğitimi ve toplum tabanlı enfeksiyon kontrolü	Gümüşhane Sağlık Bilimleri, Ankara Sağlık Bilimleri
[26]	Toplum temelli baş biti salgını önlemleri	Florence Nightingale Hemşirelik
[42], [43]	Erken uyarı sistemleri ve biyolojik risk haritalama	Turkish Journal of Medical Sciences

Aşılamadan hijyen eğitimine, salgın yönetiminden erken uyarı sistemlerine kadar geniş bir yelpazede önleyici yaklaşımlar geliştirilmiştir. Okul tabanlı uygulamalar önceliklidir.

Tablo 16. Eğitim Müdahaleleri ve Bilinçlendirme Programları

Makale No	Ana Konu	İlgili Dergi
[6], [12]	Öğretmenlerin bulaşıcı hastalık bilgisi ve tutumları	Sağlık Akademisyenleri Dergisi
[7], [13]	Okul temelli sağlık eğitim programları	Gümüşhane Sağlık Bilimleri, Ankara Sağlık Bilimleri
[30]	Bulaşıcı hastalık yönetimi için eğitim önerileri	Sağlık Akademisyenleri Dergisi
[45], [46]	Sürdürülebilir sağlık programları ve entegrasyon	Journal of School Health

Eğitim politikaları, öğrenciler ve öğretmenler için bilgi düzeyini artırmaya ve davranış değişikliği yaratmaya odaklanmıştır. Bu çalışmalar, sürdürülebilir eğitim ve sağlık politikaları geliştirmeyi hedefler. Bu detaylı sınıflandırma, 46 makalenin sadece hastalık türü değil, aynı zamanda yaş grubu etkisi, psikososyal boyut, önleme stratejileri ve eğitim müdahaleleri açısından da kapsayıcı bir analizini sunar. Böylece, bulaşıcı hastalıkların okul ortamında çok boyutlu yönetimi ve önlenmesi için bilimsel literatürde hangi alanların ağırlık kazandığı netleşir.

Elde edilen bulgular ışığında okul çağı çocuklarının %62,3'ünde bulaşıcı olan deri hastalıkları görülmektedir. Çocuklarda en sık görülen hastalıklar egzama (%21,95) ve enfeksiyöz hastalıklar (%24,62) olmuştur. Deride oluşan döküntüler bazen bulaşıcı bir hastalığın habercisi olabildiği gibi bazen de başkaca bir hastalığın minör belirtisi olabilmektedir. Öğretmen, öğrenci ve velilerin deri döküntüleri konusunda bilgi sahibi olması, oluşabilecek sağlık sorunlarının ve eğitimde aksamanın önüne geçebilecektir. Okul çalışanlarının %61'i bu tarz bir durumda sergilemeleri gereken yaklaşımın eğitimini almamıştır. Bu durum, bulaşıcı hastalıkların okul ortamında yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Literatürde de gelişmekte olan ülkelerde bakteri, mantar, fungal ve paraziter bulaşıcı hastalıkların yaygın olduğu; buna karşılık gelişmiş ülkelerde viral enfeksiyonların daha sık görüldüğü bildirilmiştir. Viral hastalık etkenleri ile mücadelede farkındalık eğitimi ve sürdürülebilir tedbirlerin önemi birçok çalışmada vurgulanmıştır.

Örneklem dahil olan 104 çocuktan kene ısırmasıyla karşılaşanların %71'i kızdır. Baş ve vücut biti okullarda görülen bulaşıcı hastalıklar arasında %48'lik bir orana sahiptir. Bitlenme oranı kız çocuklarında %24,42, erkek çocuklarında ise %13,86 olarak tespit edilmiştir. Bit istilasına uğrayan çocukların %66,60'ı el yordamıyla bitlerden kurtulabilmenin yollarını bilmektedir; ancak büyük bir kısmı ortak eşya kullanımının bitlerin yayılmasında önemli bir risk olduğunu öğrenmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu durum, bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde eğitim ve hijyen uygulamalarının önemini desteklemektedir.

Psikolojik sağlamlık, kişinin karşılaştığı olumsuz durumlarla başa çıkabilme ve uyum sağlayabilme yetisi olarak tanımlanmakta ve bulaşıcı hastalıklarla enfekte olan çocuklarda bu becerinin önemi makalelerde sıkça vurgulanmaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin ve okul çalışanlarının psikolojik sağlamlıklarını koruyabilmeleri için eğitim politikalarında daha geniş yer verilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde Hepatit A prevalansının giderek azaldığı, ancak az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yeni doğanlarda %94 oranında görüldüğü bildirilmektedir. Uygun olmayan ve yetersiz tedavi prosedürlerinin, ilerleyen yaşlarda çocuklarda kronik sağlık sorunlarına yol açtığına dair çalışmalar mevcuttur. Örneklemimizde yer alan 607 ilköğretim 1. sınıf öğrencisiyle yapılan çalışmada, bölgemizde HBsAg ve anti-HCV yaygınlığının beklenenden düşük bulunması, sağlık hizmetlerinde başarılı çalışmalarla viral hepatit yaygınlığının gelişmiş ülkelerdeki seviyelere indirilebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, evrendeki 27 çocuğun Hepatit C tanısı almış olması, çocuklara Hepatit C enfeksiyonundan korunma yolları hakkında eğitim verilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Çalışmamızdaki 321 çocuğun HIV virüsü ve AIDS hakkında önyargılı olduğu belirlenmiştir. Literatürde de HIV/AIDS ile ilgili sosyal damgalanmanın çocukların eğitim ve psikososyal gelişimini olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır. Bu nedenle, özellikle ilkokullarda görev yapan rehber öğretmenlerin ve sınıf öğretmenlerinin HIV/AIDS konusunda farkındalık oluşturma çalışmalarına ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak, bulaşıcı deri hastalıkları, paraziter enfeksiyonlar, viral hepatitler ve HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için okul ortamında çok yönlü eğitim programlarının geliştirilmesi, öğretmen ve okul personelinin bilinçlendirilmesi, psikososyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir hijyen uygulamalarının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu yaklaşımlar, bulaşıcı hastalıkların yayılımının önlenmesinde ve okul çağındaki çocukların genel sağlığının korunmasında kritik rol oynamaktadır.

4. Sonuç

Okullar, insanlık yararına fikirlerin, davranışların ve toplumsal dönüşümlerin temellerinin atıldığı, bireylerin yaşamları boyunca taşıyacakları bilgi ve becerilerin kazanıldığı en önemli toplumsal kurumlardır. Her ülkenin kendi yasaları çerçevesinde belirlediği zorunlu eğitim yılları boyunca çocuklar, yaşamlarının önemli bir bölümünü okul ortamında geçirmektedir. Bu nedenle okullarda sürdürülebilir bir sağlık ve güvenlik kültürünün oluşturulması, sadece öğrenciler için değil, aynı zamanda öğretmenler ve diğer tüm okul çalışanları için de hayati önem taşımaktadır.

Çalışmamızda detaylandırılan bulaşıcı hastalıklar, bulaş yolları ve salgın oluşturma potansiyeli, öğretmenleri doğrudan etkileyebilecek mesleki risk faktörleri arasında yer almaktadır. Ancak öğretmenlerin bu tür biyolojik risklere maruz kalma durumları, iş sağlığı ve güvenliği literatüründe hak ettiği ilgiyi görememiştir. Meslek hastalığı olarak tanımlanabilecek bu risklerin yeterince tanımlanmamış olması, konuyla ilgili hizmet içi eğitimlerin yetersizliği ve öğretmenlik mesleğinin maruz kaldığı çok yönlü psikososyal baskılar, bu durumun daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Öğretmenlik mesleği, sadece pedagojik bilgi değil, aynı zamanda, iletişim becerileri ve çok yönlü sosyal yeterlilikler gerektiren, ulvi bir meslektir. Velilerin artan eğitim düzeyi, teknolojik iletişim araçlarıyla kurulan sürekli etkileşim, iş-yaşam sınırlarının yeniden yapılandırılması ve toplumsal beklentilerin baskısı, öğretmenleri tehdit etmekte ve dolayısıyla bağışıklık sistemlerini zayıflatarak biyolojik risklere açık hale getirmektedir. Enfekte bir öğrenciden; tükürük, idrar, dışkı gibi yollarla bulaşabilecek mikroorganizmalar, öğretmen sağlığını doğrudan tehlikeye atmaktadır.

Nitekim makalemizin kaleme alındığı dönemde, “öğretmen”, “bulaşıcı hastalık” ve “meslek hastalığı” kavramları birlikte arandığında anlamlı bir bilimsel veriye ulaşılamamıştır. Bu durum, konunun literatürdeki eksikliğini ve çalışmamızın öncü niteliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda önerilerimiz şunlardır:

Tablo 17. Öneriler

No	Öneri	Kaynak(lar)
1	Okullarda periyodik sağlık taramaları, mevcut durumdan, daha sık yapılmalı (bit, uyuz, kızamık, vb. açısından).	[1], [5], [26]
2	Ailelerin ve öğretmenlerin bulaşıcı hastalıklar konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalı.	[12], [41]
3	Hijyen kurallarına ilişkin eğitimler çocuklara düzenli olarak verilmeye devam edilmelidir.	[6], [23]
4	Okul ortamlarının düzenli dezenfekte edilmesi sağlanmalıdır.	[7], [21]
5	Baş bitinin yaygın olduğu bölgelerde etkili tedavi yöntemleri sanattan faydalanan yaygınlaştırılmalıdır.	[1], [12], [26]

6	Çocuklarda uyuz, bit, mantar gibi dermatolojik hastalıkların izlenmi ve kayıt altına alınması eksiksiz şekilde devam ettirilmelidir.	[30], [38], [39]
7	Okullarda biyolojik risk değerlendirmesi yapılmalı, riskli alanlar belirlenmeli.	[21], [22]
8	Aşılamaya yönelik kampanyalar, okullarla iş birliği içinde sürdürülmelidir.	[3], [18], [24]
9	Salgın durumlarında okul-temelli erken uyarı sistemleri kurulmalı.	[2], [15], [42]
10	Riskli bölgelerde görevli sağlık personeli için koruyucu ekipman ve eğitim sağlanmalı.	[4], [14], [32]
11	Kronik bulaşıcı hastalığı olan çocukların mevcut takip sistemleri devam ettirilmelidir.	[8], [10], [37]
12	Epidemiyolojik veriler toplanmalı, bölge bazlı müdahale planları geliştirilmeli.	[16], [31], [42]
13	Sosyoekonomik ve kültürel faktörlerin hastalık yayılımındaki rolü dikkate alınarak müdahale yapılmalı.	[41], [12]
14	Çocuklarda bulaşıcı hastalıkların, akademik başarısı üzerindeki etkileri araştırılmalı.	[25]
15	Kurumlararası iş birliği ile bulaşıcı hastalık kontrol protokolleri güncellenmelidir.	[13], [43]

Bu öneriler sadece öğretmenlerin sağlığını korumayı değil, eğitim sisteminin sürdürülebilirliğini güvence altına almayı da hedeflemektedir. Öğretmen sağlığı, eğitim kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Önerilerimizin ve ilgili kurumlar tarafından dikkate alınması elzemdir.

Çalışmanın literature katkısı anlamında, okul çağı çocuklarında bulaşıcı hastalıkların prevalansı, türleri ve yayılım dinamikleri üzerine kapsamlı bir analiz sunması bakımından yenilikçi bir yaklaşım getirmektedir. Öncelikle, deri hastalıkları, paraziter enfeksiyonlar, viral hepatitler ve HIV/AIDS gibi farklı bulaşıcı hastalık türlerini bir arada ele alarak çok boyutlu bir değerlendirme yapılmıştır. Özellikle, eğitimcilerin, öğrencilerin ve velilerin bilgi düzeyleri ile psikososyal sağlıklarının bulaşıcı hastalıkların yayılımı üzerindeki etkisi çalışmada detaylı biçimde incelenmiş ve bu alanda literatürdeki boşluklara yönelik önemli veriler sunulmuştur. Bu sayede, hem sağlık hem de eğitim politikalarının birlikteliğine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki bulaşıcı hastalıkların dağılım ve yayılım farklılıklarının okul ortamında incelenmesi, bölgesel ve sosyoekonomik faktörlerin bulaşıcı hastalık yönetimine etkisinin ortaya konması çalışmanın yenilikçi yönlerindendir. Çalışma, öğretmen ve okul personelinin iş sağlığı ve güvenliklerinin korunmasının önemini vurgulayarak, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede, çok disiplinli ve sürdürülebilir yaklaşım ihtiyacına dikkat çekmektedir. Böylelikle, sadece hastalık önleme değil, aynı zamanda bireylerin iş sağlığı ve güvenliğini artıracak stratejilerin geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır.

Gelecekte yapılacak çalışmalar, öncelikle sürdürülebilir okul sağlığı sistemlerinin kurulmasına odaklanabilir. Bu kapsamda, teknoloji destekli erken uyarı ve biyolojik risk haritalama sistemlerinin geliştirilmesi, bulaşıcı hastalıkların hızlı tespiti ve kontrolü açısından önem arz etmektedir. Eğitimcilerin bu konudaki farkındalığının artırılması, özellikle salgın dönemlerinde umutlarımızı yüceltecektir. Eğitim programlarının, kültürel ve bölgesel farklılıklar gözetilerek geliştirilmesi ve etkinliklerinin değerlendirilmesi de önemlidir. Örneğin, ortak eşya kullanılmaması gibi bulaş risklerini azaltacak hijyen alışkanlıklarının kazandırılması için tasarlanan kısa film, tiyatro, öykü gibi yapıtlar, bizi hedefe ulaştırabilir. Ayrıca, viral hepatitler ve HIV/AIDS gibi kronik bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için çocukların ve okul personelinin bilinçlendirilmesi, koruyucu sağlık politikalarının okul bazında yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu alanda, multidisipliner ve katılımcı yaklaşımların ön planda olduğu müdahale modelleri geliştirilebilir. Son olarak, okul ortamında bulaşıcı hastalıkların yayılımını etkileyen sosyoekonomik ve çevresel faktörlerin daha ayrıntılı incelendiği, büyük ölçekli ve

karşılaştırmalı araştırmaların yapılması, politika yapıcıların ve sağlık yöneticilerinin karar alma süreçlerine bilimsel destek sağlayacaktır.

Araştırmacıların Katkısı

Seniha Yakut Güler, çalışmanın genel yazımından, konunun belirlenmesinden ve bulgular ile sonuçların taslağının hazırlanmasından sorumludur. Deniz Efendioğlu ise yöntemin belirlenmesine, yazının genel yapısının düzenlenmesine ve çalışmanın son haline getirilmesine katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Kaynakça

- [1] T. A. Abd El Raheem, N. A. El Sherbiny, A. Elgameel, G. A. El-Sayed, N. Moustafa, and S. Shahan, "Epidemiological comparative study of pediculosis capitis among primary school children in Fayoum and Minofiya governorates, Egypt," *J. Community Health*, vol. 40, pp. 222–226, 2015.
- [2] C. H. Açikel, "2014 Yılıının En Büyük Salgını: Ebola Virüs Hastalığı," *Gülhane Tıp Dergisi*, vol. 56, pp. 194–197, 2014.
- [3] Nambatya, W., Ocan, M., Robberstad, B., Achan, J., & Idro, R. (2025). Malaria "chemoprevention and vaccination strategies" for children living in endemic areas of Africa: a review. *Frontiers in Malaria*, 3, 1336324.
- [4] S. Akarsu, A. Erensoy, M. D. Tosun, O. Cakici, and S. Yildirmaz, "A case of Crimean-Congo Hemorrhagic Fever and evaluation of cases admitted for tick bite," *J. Pediatr. Infect./Cocuk Enfeksiyon Dergisi*, vol. 2, no. 4, 2008.
- [5] Ö. Akkaş and Z. T. Cengiz, "İğdir İlinde bazı ilköğretim okullarında baş bitinin yayılışı," *Türkiye Parazitoloj Derg.*, vol. 35, pp. 199–203, 2011.
- [6] A. E. K. Aksu, "Bulaşıcı Dermatolojik Hastalıkların Kontrolü ve Halk Sağlığı Açısından Önemi," *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, vol. 4, pp. 82–89, 2019.
- [7] A. G. A. R. Ali, "Çalışma hayatında biyolojik risk faktörleri ve Covid-19," *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, vol. 3, no. 2, pp. 133–140, 2021.
- [8] F. Asarcıklı, "Çocuklarda Kronik Hepatit C Enfeksiyonu (27 Vakanın Değerlendirilmesi)," 2012.
- [9] A. Aslan, "Sistematik derleme ve meta-analizi," *Acta Medica Alanya*, vol. 2, no. 2, pp. 62–63, 2018.
- [10] A. Ayvaz, N. Nur, A. Engin, and S. Çetinkaya, "Sivas il merkezinde yaşayan ilkököl birinci sınıf öğrencisi çocuklarda hepatit B ve hepatit C yaygınlığı Özgün Araştırma," *Türk Pediatri Arşivi*, vol. 45, no. 2, pp. 32–36, 2010.
- [11] N. Bilen, B. Şeref, and R. Apaydın, "Kocaeli'nde Deri Hastalıkları Konusunda Yapılan İlk Epidemiyolojik Çalışma Sonuçları," *Türkiye Klinikleri J. Dermatol.*, vol. 8, pp. 160–164, 1998.
- [12] Kotus, M., Sedzikowska, A., Kulis, Z., "The Role of Parental and Institutional Approaches in the Persistence of Pediculosis Capitis in Early Childhood Education Settings: A General Survey," *10.3390/insects16030308*, Issue 3, Volume 16, 2025 12 Numaralı Kaynak
- [13] I. Czumbel, C. Quinten, P. Lopalco, and J. C. Semenza, "Management and control of communicable diseases in schools and other child care settings: systematic review on the incubation period and period of infectiousness," *BMC Infect. Dis.*, vol. 18, no. 1, pp. 1–15, 2018.
- [14] M. Demir, F. Duksal, M. T. Doğan, U. Aygüneş, K. A. Ali, A. S. Güven, and Ö. Cevit, "Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi'ne başvuran Kırım-Kongo Kanamalı Ateş'li çocukların klinik ve rutin laboratuvar testleri yanında immünolojik açıdan değerlendirilmesi," *Güncel Pediatri*, vol. 13, no. 1, pp. 13–20, 2015.
- [15] D. Dixit, K. Masumbuko Claude, L. Kjaldaard, and M. T. Hawkes, "Review of Ebola virus disease in children—how far have we come?" *Paediatr. Int. Child Health*, vol. 41, no. 1, pp. 12–27, 2021.
- [16] Zengarini, C., Mussi, M., La Placa, M., Pileri, A., Viridi, A. L., Chessa, M., ... & Neri, I. (2025). Scabies increasing incidence in Bologna from 2013 to 2024: a retrospective analysis. *Sexually Transmitted Infections*.
- [17] A. Kara, "West Africa 2014 Ebola Epidemic/Batı Afrika 2014 Ebola Salgını," *Çocuk Enfeksiyon Dergisi*, vol. 8, no. 3, pp. 129, 2014.

- [18] D. Kanyılmaz, F. Atmaca, B. Kaya, G. Korukoğlu, N. Noyan, and D. Güriş, "Ankara'da Bir Salgın İncelemesi: Kızamık mı? Kızamıkçık mı?" STED, vol. 12, no. 6, pp. 206, 2003.
- [19] Z. Karaçam, "Sistematiik derleme metodolojisi: Sistematiik derleme hazırlamak için bir rehber," Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, vol. 6, no. 1, pp. 26–33, 2013.
- [20] Ç. Karakoç, M. Keser, A. Somer, N. Gürler, A. Akman, and B. Çalışkan, "Çocukluk çağında deri şarbonu: bir vaka takdimi," Flora, vol. 12, no. 1, pp. 52–56, 2007.
- [21] İ. E. Kaya and H. Ölçücü, "Tehlikeli Atık Bertaraf Tesislerinde Meslek Hastalığı ve Biyolojik Faktörler Açısından Risk Değerlendirmesi," Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, no. 17, pp. 1375–1382, 2019.
- [22] N. U. R. A. Y. Kök Sevdalı, "Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları ve Karşılaştıkları Sorunlar," Kastamonu Üniversitesi, Doctoral dissertation, 2019.
- [23] A. Ö. Kurt, L. Harmanoğulları, Ö. Ekinci, and G. Ersöz, "Bir üniversite hastanesi temizlik çalışanlarının biyolojik risk bilgi, tutum ve davranışları," Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, vol. 8, no. 2, pp. 37–47, 2015.
- [24] Salamanca, BV, Cyr, PR, Bentdal, YE, Watle, SV, Wester, AL, Strand, Å. MW, & Bøås, H. (2024). Çocuklarda ve yaşlı yetişkinlerde invaziv grup A streptokok enfeksiyonlarındaki (iGAS) artış, Norveç, 2022-2024. Eurosurveillance , 29 (20), 2400-242.
- [25] J. M. Liu et al., "Increase the risk of intellectual disability in children with scabies: a nationwide population-based cohort study," Medicine, vol. 96, no. 23, 2017.
- [26] A. R. Moradi, A. H. Zahirnia, A. M. Alipour, and Z. Eskandari, "The prevalence of Pediculosis capitis in primary school students in Bahar, Hamadan Province, Iran," 2009.
- [27] MA Valero, J Haidamak, TC de Oliveira Santos, <https://doi.org/10.1016/j.actatropica.2023.107075>, 2024
- [28] Z. E. Önal et al., "Kırım Kongo Kanamalı Ateş olası vakalarının demografik özellikleri, klinik ve laboratuvar bulgularının değerlendirilmesi," Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi, 2012.
- [29] P. D. F. Öz and U. H. E. B. Yılmaz, "Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık," Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, vol. 16, no. 3, pp. 82–89, 2009.
- [30] S. Özçelik, İ. Kulaç, M. Yazıcı, and E. Öcal, "Distribution of childhood skin diseases according to age and gender, a single institution experience," Turkish Archives of Pediatrics/Türk Pediatri Arşivi, vol. 53, no. 2, pp. 105, 2018.
- [31] Gupta, S., Thornley, S., Morris, A., Sundborn, G., & Grant, C. (2025). Global trends and prevalence of scabies: a spatiotemporal analysis using Global Burden of Disease 2021 data. medRxiv, 2025-01.
- [32] G. Seçmeer and I. H. Celik, "Kırım Kongo Kanamalı Ateşi," Journal of Pediatric Infection/Cocuk Enfeksiyon Dergisi, vol. 4, no. 4, 2010.
- [33] South African Dental Association, "Tydskrif van die Suid-Afrikaanse Tandheelkundige Vereniging. Journal of the South African Dental Association," vol. 56, no. 12, pp. 596–598, 2001.
- [34] ÇAY, Ü. (2025). Özel Çocuk Gruplarında Tüberküloz; HIV'li Çocuk. Türkiye Klinikleri Pediatric Infectious Diseases-Special Topics, 6(1), 159-163.
- [35] H. Tezer, "Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Kene Tutunması ile Başvuran Çocuk Olgularının Değerlendirilmesi," Çocuk Enfeksiyon Dergisi, vol. 5, no. 1, pp. 40, 2011.
- [36] N. Tuygun and G. Tanır, "Döküntülü Hastaya Yaklaşım," STED, vol. 14, pp. 26–30, 2005.
- [37] M. Uluğ, Y. Yaman, F. Yapıcı, and N. C. Uluğ, "Çocuk yaş grubu akut viral hepatit A olguları ve komplikasyonlarının irdelenmesi," Çocuk Enfeksiyon Dergisi, vol. 4, pp. 65–70, 2010.
- [38] Y. Woldeamanuel, R. Leekassa, E. Chrysanthou, Y. Menghistu, and B. Petrini, "Prevalence of tinea capitis in Ethiopian schoolchildren," Mycoses, vol. 48, no. 2, pp. 137–141, 2005.
- [39] N. Yasmeen and M. R. Khan, "Spectrum of common childhood skin diseases: a single centre experience," J. Pak. Med. Assoc., vol. 55, no. 2, pp. 60–63, 2005.
- [40] Ö. Yoldaş, A. Bulut, and M. Altındış, "Hepatit A Enfeksiyonlarına Güncel Yaklaşım," Viral Hepatitis J./Viral Hepatit Dergisi, vol. 18, no. 3, 2012.
- [41] Abdullah, A. M., Shamsadin, F. S., Othman, N. A., & Omer, L. S. (2025). Sociocultural Determinants of Pediculus humanus capitis Infestation Among Primary School Students: A Comprehensive Analysis. *Egyptian Academic Journal of Biological Sciences, E. Medical Entomology & Parasitology*, 17(1), 13-19. Global burden of bacterial skin diseases from 1990 to 2045: an analysis based on global burden disease data
- [42] Edrees, WH, Al-Shehari, WA, Al-Haddad, OS, Al-Halani, AA ve Alrahabi, LM (2025). Ocak 2020'den Ağustos 2024'e Yemen'deki Kızamık Salgınının Eğilimi. Uluslararası Genel Tıp Dergisi , 18 , 1203–1214. <https://doi.org/10.2147/IJGM.S508189>

- [43] Doğan, E., Kökkızıl, S. Ö., Esen, M., & Kayalı, S. (2023). Küçük Şehrin Büyük Epidemisi: Kırım Kongo Kanamalı Ateşi. *Türkiye Parazitol Derg*, 47(4), 229-234.
- [44] Dobbs, K. R., Lobb, A., & Dent, A. E. (2024). Ebola virus disease in children: epidemiology, pathogenesis, management, and prevention. *Pediatric Research*, 95(2), 488-495.
- [45] Makonokaya, L., Maida, A., Kalitera, L. U., Wang, A., Kapanda, L., Kayira, D., ... & Maphosa, T. (2024). Early effects of scaling up dolutegravir-based ARV regimens among children living with HIV in Malawi. *AIDS and Behavior*, 28(6), 2148-2155.
- [46] Kaushal, K., Aggarwal, P., Dahiya, N. ve Kumar, G. (2024). Eğitimsel müdahalelerin Hindistan, Delhi NCR'deki okul öğrencileri arasında hepatit B ve C farkındalığına etkisi. *BMC Public Health* , 24 (1), 2112.